

SIYASAL DÜŞÜNCE VE İDEOLOJİLERİN OLUŞUMU

Nida AKYOL*

Siyasal düşünce, ilkel hayatın sona ermesi ve toplumların örgütlenmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. İlk çağlarda felsefe, toplum kuralları ile devlet yönetimi hakkında değişme ve gelişmeleri de kuşatıyordu. Bu dönemde her alanda olduğu gibi devlet de dine dayandırılıyordu. O zamanın hükümdarları da yönetimlerini güçlendirmek amacıyla kendilerinde insanüstü, kutsal kimlikleri olduğu imajını vermeye çalışıyorlardı. Dolayısıyla hükümdarlar, insanların kurtarıcı olarak biliniyordu ve hükümdarlara karşı çıkmak Tanrının emirlerine karşı çıkmak olarak değerlendiriliyordu. Bundan dolayı siyasi ve merkezi totaliter düzen ilk çağın yönetim biçimi olarak filozofların siyasi düşünceleri üzerinde belirleyici oldu.

Siyasal İdeolojiler

İdeoloji; sözlük tanımında: “siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü” olarak belirtilmektedir. İdeoloji kavramını ilk kez Fransız düşünür Destutt de Tracy kullanmıştır. Ortaya çıkışı 18. yüzyılın sonlarına denk gelmiş; kültürel, sosyal, siyasi ve iktisadi olgu ve olayları yalnızca sosyal bilimlerde değil günlük yaşamda da anlamlandırmamıza yardımcı olmuştur. 18. yüzyılda Batı’da yaşanan Amerikan, Fransız ve İngiliz Sanayi Devrimi gelecek yüzyıllar için farklılaşmanın başlamasına neden olmuştur. Gelişen düşünce düzeyi ile birlikte insanların düşünce özgürlüğü kazanması, dünyayı anlamada daha farklı ihtiyaçlara gerek olduğunu öne çıkarmıştır. Bu değişim, 19.yüzyılı önceki dönemlerden farklı kılmış, geniş kitlelerin katılım gösterdiği “İdeolojiler Çağı” olarak nitelendirilmiştir. Siyasal ideolojilere şu şekilde birkaç örnek verebiliriz:

Liberalizm: Kişisel hak ve özgürlüklerin korunması için devletin sınırlandırılması gerektiğini öne süren bir ideolojidir. Birey temel bir değerdir ve topluluktan önce gelir. Özgürlük, eşitlik ve adalet gibi prensiplerin önünde olmalıdır. Liberal kavramını ilk kullanan ise Ulusların Zenginliğindeki “liberal ihracat ve ithalat” ifadesiyle Adam Smith olmuştur.

Muhafazakarlık: Muhafazakâr düşüncenin özünde Fransız ihtilali sonrasında ortaya çıkan siyasi ve sosyo-ekonomik dönüşümlere duyulan tepkiler vardır. Sosyalizm, liberalizm ve milliyetçilik gibi akımlara karşı muhafazakarlığın temelinde geleneksel ve toplumsal değerlerin korunması amacı güdülür. Edmund Burke ve Milton Friedman muhafazakâr düşünürlerle örnek verilebilir.

Sosyalizm: Kapitalizme bir tepki olarak 19.yüzyılda da ortaya çıkan sosyalizmin temel felsefesi sosyal adalete dayanmaktadır. Bireyin özgürlüklerini koruyup genişletmeyi esas alır. Eşitlik sorunu merkezi önem taşır. Eşitlik talepleri ise tüm toplumsal hiyerarşilerin kaldırılmasına ve ortak olarak biriktirilmiş değerlerin insanların ihtiyacına göre dağıtılmasıdır.

Anarşizm: Liberal, Sosyalist ve Muhafazakâr ideolojilerde devletin farklı rolleri varken, anarşizm devleti reddeder ve temeli devleti ortadan kaldırmaya dayanır. Toplumun kendi kendine ayakta kalabileceğini savunur. Anarşi, insanı kısıtlayan her türlü otoritenin karşısındadır. Kurulmasını istediği düzen, barış ve uyum ilkeleri içerisinde sömürünün olmadığı, iş birliğinin olduğu bir düzendir.

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Dördüncü Sınıf Öğrencisi

Faşizm: Fransız Devrimi sonrasında ortaya çıkan özgürlük, bireycilik, eşitlik, akılcılık gibi düşüncelere karşı ortaya çıkmış bir ideolojidir. Otorite ve devleti yüceltir. Faşizmin temeli organik bir bağ ile birbirine bağlanmış, devleti ve milleti için kendisini feda eden insanlardan oluşan milli birliktir. Seçilmiş bir ulusal topluluğun diğer tüm ırk, grup ve azınlıklardan üstün tutulur. Mutlak bir önderin liderliğinde bireyin devlete boyun eğmesi, parlamenter demokrasinin reddi gibi ilkeleri vardır. Faşizmin önemli isimlerine ise Benito Mussolini, Adolf Hitler, Carl Schmitt, Francisco Franco örnek verilebilir.